

DEMOS

Publicació quadrimestral gratuïta - Democràcia Inclusiva

Continguts: Editorial, Articles: ‘Més enllà de la vaga general’ i ‘Observacions sobre l’agricultura genèticament modificada i la necessitat d’una veritable sobirania popular’.

Editorial

La saviesa mil·lenària de les paraules denota que de la crisi pot brotar la crítica, i d’aquesta, pot sorgir-ne un nou criteri. Donat que la crisi la tenim ben servida, ha arribat indubtablement l’hora de la crítica. No per quedar-nos de braços plegats, immersos en una negació contemplativa o en una queixa improductiva, sinó per fer emergir un criteri de superació, positiu, transformador, engrescador i fèril. Aquest criteri ha de respondre necessàriament a una qüestió crucial pel segle XXI: *“Com crear una nova forma d’organització social autènticament democràtica i realment ecològica?”*

Partint d’aquesta qüestió va néixer, al 1992, la revista “Democracy and Nature”. Concebuda com un fòrum internacional per desenvolupar les bases teòriques d’un nou moviment alliberador, a les seves pàgines hi va escriure plomes com les de Murray Bookchin, James Robertson, Ted Trainer, John Clark, James O’Connor, Cornelius Castoriadis, Howard Howkins, Serge Latouche, Janet Biehl i Takis Fotopoulos, entre d’altres. Al llarg dels anys s’hi va desplegar una crítica tant del sistema de l’economia de mercat capitalista i la “democràcia” representativa, amb les seves dinàmiques motrius de creixement econòmic i concentració de poder, com dels plantejaments del socialisme estatista en les seves dues vessants, la soviètica i la socialdemòcra-ta. El 1997, Takis Fotopoulos, filòsof polític i editor de l’esmentada revista, va formular una exposició detallada del projecte polític i la perspectiva teòrica de la Democràcia Inclusiva, fruit dels nombrosos articles i diàlegs publicats a “Democracy and Nature”.

El projecte de la Democràcia Inclusiva proposa, en primer lloc, recuperar el significat de la democràcia. La manera habitual en què el significat de democràcia s’ha distorsionat i desvirtuat ha estat confontent l’actual sistema oligàrquic dominant de la “democràcia” representativa amb la democràcia mateixa. Però un sistema en què el poder és acumulat en poques mans i en què la ciutadania no té la possibilitat de decidir directament sobre els assumptes de la vida pública, és un sistema oligàrquic, encara que s’anomeni a si mateix “democràtic”. És per això que la gent correja en tantes manifestacions allò de “en diuen democràcia i no ho és!”. Democràcia no significa una altra cosa que l’exercici directe de la sobirania per part de la ciutadania, o el que és el mateix, l’autodeterminació de la societat mitjançant la distribució igualitària del poder entre tots els seus membres. Però no n’hi ha prou amb recuperar aquest significat original de la democràcia. Cal una nova concepció democràtica que n’estengui el seu abast per *incloure* tots els àmbits de la societat (no només el polític, sinó també l’econòmic, el social, l’ecològic i el cultural). Heus aquí el punt de partida de la Democràcia Inclusiva.

El que tens entre mans és una nova publicació quadrimestral que surt a la llum per fomentar la reflexió sobre la crisi multidimensional en què ens trobem i contribuir a la creació d’una nova forma d’organització social basada en els principis

d’autonomia, comunitat i reintegració amb la Natura, tal com suggereix el projecte de la Democràcia Inclusiva. Darrerament s’han format alguns grups d’estudi a Catalunya amb l’objectiu de compartir reflexions i aprenentatges sobre els diversos aspectes d’aquest projecte de transformació social. Fruit del desenvolupament d’aquests grups, s’ha constituït el Grup d’Acció de Democràcia Inclusiva (GADI) de Catalunya, que es dedica a dur a terme xerrades, trobades, traduccions i publicacions com aquesta.

Aquest primer número de DEMOS està compostat per dos articles que aborden qüestions candents avui en dia: d’una banda, la retallada de drets laborals i socials i l’agreujament accelerat de la crisi econòmica, que donen lloc a la convocatòria de la vaga general del 29-S i a l’aparició de l’Assemblea de Barcelona; d’altra banda, la proliferació imposada de cada vegada més cultius i aliments transgènics en els nostres camps i plats, que ens posa literalment sobre la taula la necessitat de contravenir i desactivar les dinàmiques del sistema actual per protegir els ecosistemes en els quals vivim. Ambdós articles suggereixen com podríem bastir un ampli moviment polític que no es limiti a fer una crítica separada dels diversos aspectes de la crisi, sinó que faci realitat un criteri global per la seva superació. Esperem que siguin del vostre interès!

.....

Aquesta publicació s’imprimeix gràcies a les aportacions econòmiques dels seus editors, col·laboradors i subscriptors. Si t’ha agradat la seva lectura i vols contribuir a que DEMOS continuï endavant, pots fer una aportació econòmica en forma de subscripció a l’adreça www.democraciainclusiva.org/demos.htm

Per trobar més informació sobre la proposta de la Democràcia Inclusiva i/o comentar els articles d’aquesta publicació:

www.democraciainclusiva.org
democraciainclusiva.blogspot.com
info@democraciainclusiva.org

Edita: Grup d’Acció de Democràcia Inclusiva (GADI) Catalunya. Escriuen en aquest número: Joan Pedragosa, Eduard Nus, Blai Dalmau (“Més enllà de la vaga general”) i Lala Vidal (Observacions sobre els OGM). Maquetació i disseny: Asier. Il·lustracions: Joaquín Vila - Juako (dona-arbre), Nogracias (vaga) Asier (blat i adn). Correcció: Asier Merino i Rosa Pach.

Creative Commons: Reconocimiento Compartitgual (by-sa)

aquelles persones que ens adonem de la naturalesa sistèmica de la crisi multidimensional d’avui en dia i compremem que protestar pels seus efectes no és suficient mentre no ens plantegem seriosament i construïm efectivament una alternativa d’organització social.

Les dinàmiques organitzatives que s’estan posant en funcionament a través de l’Assemblea de Barcelona i les assemblees de barri, poden esdevenir els gèrmens de noves institucions polítiques democràtiques. Partint de l’àmbit local (barri,municipi), podem anar teixint una confederació assembleària que vagi creixent territorialment i constituint un nou pol de poder popular. Les petites assemblees (en l’àmbit local) poden anar escollint delegats revocables amb la funció de transmetre la veu i la voluntat d’aquestes a les assemblees confederals de delegats, més àmplies geogràficament (com ara l’assemblea de ciutat o de comarca), per tal de coordinar, administrar i implementar les decisions preses per les assemblees locals (però mai prendre decisions “en el seu nom” com es fa en la “democràcia” representativa). D’aquesta manera podem obrir una nova esfera pública on els ciutadans puguin deliberar i decidir amb igualtat de veu i de vot sobre tots aquells temes que trobin escaients (no únicament sobre un tema, com és el cas de l’actual Assemblea de Barcelona, que es focalitza en la mobilització social enfront de les retallades).

Les Assemblees de Treballadors que s’estan constituint també poden ser una part integral d’aquest nou moviment emancipador. Talment com les Assemblees Ciutadanes Confederals (basades en les assemblees de barri/municipi) poden convertir-se en l’alternativa política al sistema oligàrquic de la “democràcia” representativa, les Assemblees de Treballadors poden convertir-se en l’alternativa a les jerarquies al lloc de treball. Això hauria d’anar acompanyat d’un procés per extreure cada cop més recursos econòmics (treball, capital, terra...) de l’economia de mercat capitalista i introduir-los

en un nou sector econòmic demòtic (2), posseït per les comunitats locals i controlat per les mateixes a través de les Assemblees Ciutadanes Municipals/Confederals. En el cas de Catalunya hi ha molts projectes que ja advoquen per una altra economia (cooperatives, xarxes d’intercanvi...). Aquests podrien esdevenir part integral d’aquest nou moviment si compartissin el seu programa general de transformació social i, en conseqüència, s’orientessin en el sentit d’esdevenir projectes demòtics, vinculant-se explícitament al moviment democràtic pel canvi sistèmic i, per tant, adoptant les Assemblees Ciutadanes Municipals/Confederals com a òrgans d’expressió de l’interès general de la ciutadania i com a institució de sobirana de la nova forma d’organització social en procés de construcció. En la mesura que es materialitzés el sector econòmic demòtic, problemes com l’atur o l’alienació en el treball desapareixerien. Al mateix temps, aquesta economia demòtica també ens permetria deixar enrere progressivament la dinàmica del creixement econòmic constant en què estem immersos, que ens empeny de dret a la catàstrofe ecològica, i substituir-la per l’objectiu de la satisfacció de les necessitats humanes en una relació harmoniosa amb el medi ambient (3).

Canviar el paradigma social

Els moments de crisi són moments de canvi, d’ampliar visions, de pèrdua de validesa dels paradigmes vigents i obertura per acceptar-ne de nous. És això el que necessitem, un canvi de paradigma: transformar l’imaginari col·lectiu i, paral·lelament, canviar les institucions que condicionen les nostres vides. En la mesura que els individus

vivim en societat, no som solament individus, sinó individus socials, subjectes a un procés que ens socialitza i ens indueix a internalitzar l’estructura institucional existent i el paradigma social dominant (4). En aquest sentit, no som completament lliures de crear el nostre món sinó que estem condicionats per la història, la tradició i la cultura. Tanmateix, aquest procés de socialització es pot trencar gairebé sempre pel que fa a una minoria de la població i en circumstàncies

Més enllà de la vaga general

Les mesures imposades pel Govern espanyol en els darrers mesos en forma de retallades socials són l’atac més gran des del franquisme als drets dels treballadorsles, pensionistes i la resta de sectors populars. Aquestes retallades són un pas més dins el procés de mercantilització en el qual estem immersos des de fa més de 200 anys. Aturar efectivament aquest procés passa per substituir l’economia de mercat i la “democràcia” representativa, institucions pilars del sistema actual que donen lloc a una creixent concentració de poder en mans d’una minoria, per noves institucions que assegurin la igualtat de poder econòmic, polític i social entre les persones. La vaga general del 29 de setembre, i en particular la mobilització social vehiculada a través de l’Assemblea de Barcelona, poden ser un punt de partida perquè moltes persones anem més enllà de la lluita reivindicativa i impulsem un canvi de paradigma social que faci possible la construcció d’una nova forma d’organització social.

No acotar el cap

Després que la ciutadania d’alguns estats europeus i en particular la de l’estat espanyol hagi patit en els darrers mesos una de les retallades socials i laborals més grans de la història (abaratment de l’acomiadament, erosió incessant dels convenis col·lectius, disminució de sous, congelació de les pensions, etc.), els sindicats UGT

i CCOO van convocar, el passat 15 de juny, una vaga general pel 29 de setembre. Aprofitant aquesta convocatòria i amb motiu de la coneguda ineficàcia i venalitat d’aquests sindicats a l’hora de defensar els interessos dels treballadors, s’ha constituït en els darrers mesos l’Assemblea de Barcelona. Aquesta iniciativa per engegar un moviment de lluita autònom i realment combatiu, organitzat fora dels sindicats, que vagi més enllà d’un sol dia de vaga i esdevingui un clam contra les elits dirigents i les seves retallades socio-econòmiques, ha trobat ressò entre diversos sectors socials.

L’Assemblea de Barcelona s’ha marcat l’objectiu de construir de forma horitzontal, aplegant tots els afectats per la crisi (estudiants, aturats, jubilats, treballadors,etc.), una resposta que expressi el rebuig a les retallades del Govern. A la primera assemblea, realitzada el passat 29 de juny a les cotxeres de Sants, es va acordar *“buscar punts en comú que permetessin posar en pràctica mesures de resistència contra els atacs a la classe treballadora, no acotar el cap i lluitar pels drets dels treballadors organitzant la resposta amb assemblees de barris, pobles, llocs de treball, etc.”*. A partir d’aquest primer encounter s’han realitzat diverses assemblees en l’àmbit dels barris, dels llocs de treball i de les universitats, així com algunes assemblees generals per preparar la vaga i encarar la lluita més enllà d’aquesta, com ara la celebrada el 15 de setembre a la plaça Universitat, a la qual van assistir més de mig miler de persones i on es va decidir el calendari de les properes mobilitzacions així com la data de la propera assemblea. L’Assemblea de Barcelona adopta un funcionament democràtic que apel·la a la participació i la solidaritat de tothom des de l’àmbit local, coordinant-se mitjançant delegats de les assemblees dels barris i dels llocs de treball.

Tanmateix, abans de començar la lluita i durant la trajectòria de la mateixa, val la pena preguntar-nos: contra què cal lluitar? Què provoca la precarietat de les nostres condicions laborals i l’opressió de les nostres vides? La resolució de *“no acotar el cap”* és indubtable-

ment encertada, però és precís que ens fem aquestes preguntes i reflexionem profundament sobre elles per tal d’evitar, en la mesura del possible, desgastar-nos en esforços fútils.

Contra què cal lluitar?

És freqüent acusar els càrrecs polítics (Zapatero o altres) o les institucions concretes que controlen el sistema (Govern d’Espanya, entitats financeres, etc.) d’adoptar mesures que afavoreixen el lucre empresarial a despit del benestar de la majoria dels ciutadans, causant la crisi laboral i social; per això, també resulta habitual, com fan els sindicats UGT i CCOO, demanar-los a ells les solucions. Però com s’està veient cada cop més, aquests càrrecs i institucions són merament un engranatge de la maquinària de l’economia de mercat internacionalitzada: ni Zapatero, ni Rajoy, ni la suposada esquerra parlamentària, tenen cap poder real per prendre decisions que escapin de les dinàmiques i els imperatius del consens neoliberal (1).

Això es deu al fet que en el marc de l’economia de mercat capitalista, tots els països estan obligats a incrementar la seva competitivitat per tal d’intentar maximitzar el creixement econòmic i d’aquesta manera no entrar en recessió ni quedar fora de joc. La necessitat d’aquest sistema de créixer sense parar requereix d’un augment constant de la competitivitat tant a l’àmbit microeconòmic (empreses) com a l’àmbit macroeconòmic (el conjunt de l’economia). Això impossibilita que un Estat pugui aturar -i menys encara revertir- un procés que es reprodueix arreu del món: el desmantellament dels

controls socials sobre el mecanisme del mercat i les conseqüents retallades de drets laborals. Aquest procés resulta necessari dins els marcs institucionals actuals per tal d’assegurar la circulació dels recursos humans al mínim cost i d’aquesta manera, assolir la màxima competitivitat, que com ja hem dit, és un imperatiu estructural del sistema econòmic actual.

Durant un breu interludi en el procés de mercantilització es van poder introduir certs controls socials sobre el mecanisme de mercat degut al baix grau d’internacionalització de l’economia, a l’elevada productivitat i la facilitat per assolir el creixement econòmic de mitjans del segle XX (l’època “daurada” del capitalisme), que permetia aquestes “concessions” a la societat en forma d’Estat del Benestar (protecció laboral, mesures per la plena ocupació, serveis públics, etc.). Tanmateix, des dels anys 70 del segle passat la internacionalització de l’economia i la necessitat de maximitzar el creixement econòmic han anat imposant imperativament arreu del món, amb cada vegada més força, el desmantellament i l’erosió de les polítiques que caracteritzaven l’Estat del Benestar. Això ha donat lloc a una nova etapa del procés de mercantilització: la modernitat neoliberal. Així, podem veure com els plantejaments de la socialdemocràcia han acabat fracassant estrepitosament: primer perseguïen reformes parcials del sistema com a passos graduals cap al socialisme, es van conformar després amb el benestar i la plena ocupació dins el capitalisme i finalment, en les darreres dècades, han acceptat la reducció gradual del primer i el fracàs total de la segona, convertint-se en part integral del consens neoliberal.

Així doncs, hem de tenir present que en cas que una tenaç i àrdua lluita popular aconseguís aturar les mesures que el govern pretén implementar i ve prevaler els drets socials i laborals, això només podria imprimir un ritme lleugerament més lent a les dinàmiques del sistema en què vivim, que apunten sempre a mercantilitzar cada cop més les nostres vides, amb tots els efectes adversos que això ocasiona (que en l’àmbit laboral es concreten en l’atur, la precarietat, l’exploatació, l’alienació i la desigualtat). Les victòries que es puguin assolir dins el marc institucional actual seran temporals fins als següents atacs, i aquests cada cop són més contundents i implacables. Així doncs, contra el que cal lluitar, és contra el propi sistema en què vivim, que és l’arrel del problema. La forma de fer-ho no és protestant contra els seus efectes, sinó impugnant directament les seves pròpies institucions i lluitant per substituir-les per una nova forma d’organització social. Això no significa que no tingui sentit aixecar la veu i plantar-nos quan ens vulguin aixafar. Significa que la forma de fer-ho és anar construint l’alternativa que superi l’actual sistema. Oposar resistència a les crisis del sistema actual acceptant les mateixes maneres de pensar i institucions que han creat els problemes que patim, sense l’objectiu explícit de superar-les, és com nedar a contracorrent, muntanya amunt, en un riu que cada cop té més força. O busquem un altre sistema o cada cop es farà més difícil no ser arrossegats cap avall.

Més enllà de la reivindicació

Tot i que hi ha algunes idees anticapitalistes entre els impulsors i participants de l’Assemblea de Barcelona, els objectius principals pels quals es lluita i les propostes que s’esgrimeixen, de moment, van només en el sentit de fomentar la mobilització social per aturar les retallades, i no en la construcció d’una l’alternativa de societat. En aquest sentit, l’Assemblea de Barcelona no ha ar-

ribat a superar el reformisme dels sindicats majoritaris i manté el seu mateix objectiu: aturar les retallades. Veïem encertada la forma de lluita i d’organització adoptada per l’Assemblea de Barcelona, però pensem que *aquesta organització democràtica hauria de ser no només un mitjà sinó també un fi*. No es tracta només de canviar la forma d’organitzar la lluita amb respecte a com ho fan els sindicats del sistema establert; també cal canviar l’*objectiu*. Ha arribat l’hora d’anar més enllà de la protesta i la reivindicació ja que, com hem vist, per si mateixes, aquestes no poden soscavar l’arrel sistèmica de la crisi. És moment d’apostar clarament per la transició cap una nova forma d’organització social basada en la igualtat i l’autonomia en tots els àmbits, de la qual l’Assemblea de Barcelona podria ser-ne una llavor. Aquest canvi d’orientació de la lluita és especialment important i urgent en el context actual, caracteritzat per l’agreujament accelerat de la crisi multidimensional (econòmica, ecològica, social i política).

La vaga general és una bona forma de mostrar el rebuig a la pèrdua de drets i a la retallada social, però és necessari organitzar una resistència proactiva i no només reactiva, en el sentit que es vagi creant l’alternativa en lloc de només intentar parar els atacs que es deriven de les dinàmiques del sistema. Així doncs, caldria fomentar la creació d’una nova consciència i unes noves institucions basades en un projecte de canvi sistèmic cap a una forma d’organització social autènticament democràtica i realment ecològica, catalitzant el moviment de transició que conduïxi a ella. Pensem que en el procés de catalitzar aquest moviment hi podríem participar totes

Observacions sobre l'agricultura genètica-ment modificada i la necessitat d'una veritable sobirania popular

I. Introducció

L'aparició d'Organismes Genèticament Modificats (OGM), més comunament coneguts com a transgènics, es remunta a fa ben pocs anys, en termes històrics. Així, els primers transgènics com a tals, és a dir, organismes creats en laboratoris a partir de cèl·lules d'un organisme a les quals s'incorporen gens d'altres organismes (per exemple, cèl·lules de blat de moro amb gens d'un bacteri) per produir una característica desitjada (generalment fer que la planta, de blat de moro en aquest cas, sigui resistent a determinats insecticides, herbicides o plagues), en un procés que mai s'hauria pogut donar de forma natural, es van començar a produir a principis dels anys 80 i des de llavors, lenta però inexorablement, els cultius i aliments transgènics es van estenent arreu del nostre planeta globalitzat, envaint silenciosament els nostres camps i els nostres plats ¹.

Els transgènics presenten un conjunt d'implcacions polítiques, econòmiques, socials, ecològiques i biològiques que en el marc d'aquest article només podem esmentar breument ². En l'àmbit polític, el procés d'imposició dels transgènics ens demostra que són les empreses i els seus interessos el que prima per sobre de la salut

pública i la voluntat ciutadana. El poder econòmic s'alia amb les elits polítiques i així l'aprovació dels OGM es duu a terme d'esquenes a la ciutadania, mitjançant uns processos plens d'irregularitats, corrupcions i opacitat informativa ³. En l'àmbit econòmic, podem constatar com els transgènics accentuen encara més les desigualtats, ja que la transgènesi s'inscriu en una lògica industrial de l'agricultura que fomenta la concentració de la producció i per tant la desaparició de moltes unitats agrícoles que no poden fer front als costos associats a aquest model, que doblega als agricultors fent-los dependents de les llavors i dels agroquímics que els venen les grans multinacionals ⁴. Els transgènics comporten també l'agreuament del deteriorament i el desarrerament social, ja que contribueixen al fet que milers de persones siguin expulsades del camp i engreixin cada vegada més els suburbis de les grans ciutats, malvivint en la misèria ⁵. Per últim, els OGM juguen un paper crucial en la severa crisi ecològica i biològica que pateix la humanitat, ja que accentuen de forma alarmant la pèrdua de biodiversitat i els agroquímics que hi van associats contaminen les aigües, els sòls i les persones ⁶. Els estudis destinats a provar la seva innocuïtat són realitzats per les mateixes empreses que tenen interessos en vendre'ls, i en molts casos estudis independents han demostrat que la manipulació genètica té efectes adversos i imprevisibles sobre la salut i el medi ⁷.

Malgrat tot, la introducció i proliferació de l'agricultura transgènica no té res d'estrany si tenim en compte la naturalesa del sistema actual i les seves dinàmiques. I és que des de fa aproximadament 200 anys, vivim en un sistema d'economia de mercat capitalista, les dinàmiques bàsiques del qual són, d'una banda, el creixement econòmic constant a través de la mercantilització contínua, és a dir, la necessitat d'anar expandint el sistema de mercat a cada cop més àmbits de la vida personal i col·lectiva, i de l'altra, la concentració de poder econòmic i polític en poques mans, que possibilita que una minoria privilegiada acumuli els mitjans de producció i el capital i

que cada cop menys persones puguin decidir sobre les qüestions econòmiques i polítiques fonamentals de la nostra societat. Si ens fixem en l'evolució de l'agricultura i l'alimentació en els últims dos segles, veurem com aquestes dinàmiques de creixement, mercantilització i de concentració de poder es manifesten de forma cada cop més pronunciada.

que cada cop menys persones puguin decidir sobre les qüestions econòmiques i polítiques fonamentals de la nostra societat.

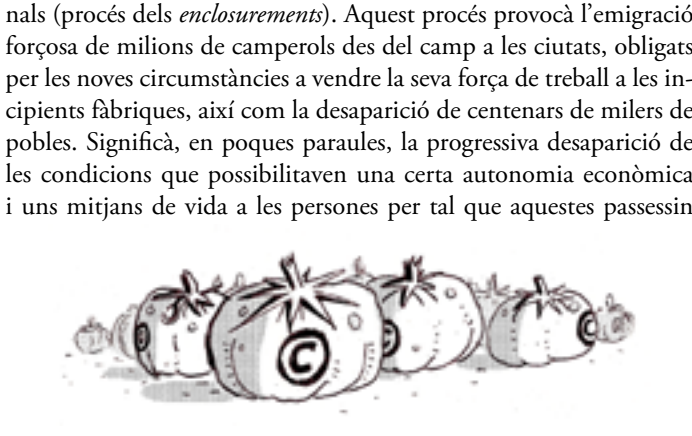
Si ens fixem en l'evolució de l'agricultura i l'alimentació en els últims dos segles, veurem com aquestes dinàmiques de creixement, mercantilització i de concentració de poder es manifesten de forma cada cop més pronunciada.

II. El procés de mercantilització en l'agricultura i l'alimentació

El procés de mercantilització, que va començar fa aproximadament 200 anys amb l'establiment del sistema d'economia de mercat capitalista, és un procés mitjançant el qual es passa progressivament de mercats integrats a la societat i controlats per ella a un sistema en el qual el mercat està separat de la societat i fora del seu control ⁸. Al llarg d'aquest procés podem observar com les dinàmiques del sistema de mercat determinen cada cop més el desenvolupament social, i com nombrosos béns i serveis que anteriorment havien escapat a la lògica mercantil són regulats pel mecanisme de preus. De manera que podem dir que en lloc de ser el mercat una institució de la societat, la societat es converteix en un apèndix del mercat.

Així, a les acaballes del segle XVIII i a principis del XIX es comença a mercantilitzar

la terra, un bé que mai abans havia estat mercantilitzat. A Anglaterra (i a d'altres països successivament) des del segle XVI aproximadament fins a finals del segle XVIII es desenvolupà progressivament un procés de desposseïció i d'expropiació de la terra a la població rural, el “pecat original” de l'economia de mercat capitalista que Marx anomena “acumulació originària”, i que no és altra cosa que l'expropiació de la terra dels camperols lliures que s'autoabastien a ells i a les seves famílies així com la privatització de les terres comunals (procés dels *enclosures*). Aquest procés provocà l'emigració forçosa de milions de camperols del del camp a les ciutats, obligats per les noves circumstàncies a vendre la seva força de treball a les incipients fàbriques, així com a la desaparició de centenars de milers de pobles. Significà, en poques paraules, la progressiva desaparició de les condicions que possibilitaven una certa autonomia econòmica i uns mitjans de vida a les persones per tal que aquestes passessin

a dependre de condicions que els eren totalment alienes (sobre-tor, del treball assalariat). Al llarg d'aquest procés veiem també com l'oligarquia política es posa al costat de la nova oligarquia econòmica que estava emergint, i apareixen lleis que obliguen al treball, criminalitzant la pobresa i el desarrerament que el mateix sistema estava provocant ⁹.

Ja ben entrats al segle XX, el procés de mercantilització en el sector agrícola prossegueix el seu avenç mitjançant l'anomenada “Revolució Verda”, que converteix l'agricultura en una eina adaptada als temps moderns globalitzats, incrementant ràpidament la productivitat i el creixement a través de l'explotació intensiva de monocultius mitjançant la mecanització agrícola, la utilització massiva de productes químics (fertilitzants i pesticides), la gener- alització dels sistemes de reg i la selecció de varietats híbrides d'alt rendiment, entre d'altres. Aquesta transformació, si bé va augmentar la producció d'aliments a escala global en un primer moment, va tenir greus conseqüències ecològiques i va afavorir la concentració de terres i de capitals ja que milers de camperols van ser exclosos d'un sistema agrícola extremadament car ¹⁰.

Finalment, des dels anys 80 i fins als nostres dies, assistim a una “Segona Revolució Verda”: la imposició de l'agricultura genèticament modificada, orquestrada per corporacions multinacionals privades com Monsanto, l'objectiu de les quals és maximitzar els seus beneficis mitjançant la manipulació genètica que els permet aconseguir lucratives patents. En efecte, després de la privatització de la terra i de l'extensió de l'agricultura química i industrial, presenciem un nou assalt del procés de mercantilització: les patents sobre els organismes vius. Aquest procés, al servei de les grans corporacions i impulsat en els darrers anys per la OMC en el seu acord sobre els ADPIC (Aspectes dels Drets de Propietat Intel·lectual que Afecten al Comerç), pretén “garantir” la propietat intel·lectual sobre els organismes vius arreu del món ¹¹. És tracta de la privatització

de la vida en tota regla i és un procés que va més enllà dels organismes genèticament modificats. Tal i com es desprèn de la sentència d'un jutge del Tribunal Suprem d'Estats Units en declarar patentable el primer ésser viu: *“Tot el que sota el sol haagi estat tocat per la mà de l'home pot ésser patentat”* ¹².

Davant d'aquest panorama, tenim en compte que la proliferació dels transgènics forma part del procés de mercantilització que porta 200 anys avançant, ens hem de preguntar: és possible, dins els mars de l'economia de mercat internacionalzada actual, frenar i revertir la proliferació dels transgènics i així evitar els seus efectes adversos? És realista concebre una prohibició efectiva dels cultius i les importacions d'OGM dins les actuals institucions de la Unió Europea i dins els nostres països?

III. L'autorització i l'extensió dels transgènics a Europa: qui no corre vola...

La introducció dels transgènics agrícoles a Europa es remunta al període entre 1994-1998, quan la Comissió Europea va donar llum verda a la comercialització de diversos productes OGM. Tot i les primeres autoritzacions, l'any 1999 aquest procés es va aturar a causa de l'escepticisme de la societat i d'alguns estats que vetaren les autoritzacions de nous productes basant-se en raons mediambientals i de salut. Des de llavors es va establir una moratòria *de facto* sobre els OGM que no va trigar gaire (2003) a ser denunciada davant l'OMC per estats com Argentina, EUA i Canadà (els majors exportadors d'OGM del món), els quals instaven a la UE a millorar la facilitat de les aprovacions de nous productes i a alguns Estats Membres a deixar d'utilitzar “clàusules de salvaguarda” que a la pràctica servien per impedir el cultiu i la importació de productes OGM als seus territoris ¹³.

Les pressions dels països exportadors d'OGM així com les dinàmiques del sistema que necessiten l'obertura i expansió dels mercats, no han trigat gaire a tenir efectes. Per no quedar-se enrere en el joc de la concentració de poder i el creixement en un marc de competència mundial, Europa no pot fer una altra cosa que permetre i promoure la importació i el cultiu de més transgènics.

Així, el mes de maig d'aquest any, la Comissió Europea, de la mà de l'EFSA (l'Agència de Seguretat Alimentària de la UE) ha autoritzat el primer cultiu d'aquestes característiques a Europa des de l'inici de la moratòria (la patata *Amflora*). Al mateix temps, el mes de juliol el Comissari John Dalli ha fet una proposta de regulació que modificaria la directiva 2001/18/EC sobre la possibilitat que els Estats Membres restringeixin o prohibeixin lliurement el cultiu d'OGM al seu territori ¹⁴. Detinguem-nos breument en aquesta nova proposta, ja que és un clar exemple de la direcció que prenen els òrgans de govern de la Unió Europea en relació a la qüestió dels transgènics, com no podria ser d'altra manera dins la lògica de l'economia de mercat internacionalzada.

Com hem comentat, fins ara, algunes regions i estats com França, Alemanya, Luxemburg, Àustria, Itàlia i Grècia havien utilitzat “clàusules de salvaguarda” previstes en alguns articles de diverses regulacions i directives europees, com ara l'article 23 de la directiva 2001/18 /EC, per tal de prohibir la *importació* i el *cultiu* ¹⁵ d'alguns OGM com a productes o components d'un producte si consideraven que malgrat ésser autoritzats per la Unió Europea, aquests podien representar un greu risc per a la salut i el medi ambient. La nova proposta de Dalli consisteix en afegir a aquesta Di-rectiva un nou article que només parla de la restricció o prohibició del *cultiu*, no de la importació. De fet, en el desenvolupament de la proposta de modificació s'emfatitza en diversos

punts que la regulació només es refer-eixi a la possibilitat de prohibir els cultius transgènics, però en cap cas d'obstaculitzar la seva importació o la seva entrada al país, cosa que trencaria amb les obligacions del lliure mercat i l'OMC.

Per altra banda, el nou article intro- duïeix una nova condició per poder prohibir el cultiu d'OGM: les raons que justifiquin les mesures preses pels estats *no poden estar basades en motius relacionats amb l'avaluació dels efectes adversos sobre la salut i el medi ambient*. Per tant, si s'aprova aquest article, que succeirà amb les “clàusules de salvaguarda” que fins ara havien permès prohibir o restringir el cultiu i la im- portació d'OGM? Aquestes, que precisament només es podien aplicar si s'al·legaven motius mediambientals o de salut, quedaran desacti- vades *de facto* ja que tota l'autoritat per decidir si un OGM pot provocar danys mediambien- tals o de salut recaurà en l'EFSA ¹⁶.

Així doncs, la nova proposta de Dalli no no- més desbloqueja el procés d'aprovació de nous productes en l'àmbit europeu, que fins ara tenia dificultats per tirar endavant a causa del vet de di- versos estats, sinó que a més, elimina la possibilitat d'utilitzar les “clàusules de salvaguarda” que a la pràctica protegien els mercats interns de l'entrada de transgènics. I resta tan sols... la possibilitat de prohibir el cultiu ¹⁷. Però... és efectiva aquesta possibilitat en el marc institucional actual?

Nombrosos exemples il·lustren la impossibilitat de protegir-nos dels OGM en un marc d'economia de mercat internacionalzada, com ara el cas de Mèxic, en què malgrat una moratòria sobre els cul- tius de blat de moro transgènic, el blat de moro mexicà va acabar contaminat amb blat de moro OGM procedent d'EUA a causa de l'ALENA, un acord de lliure comerç en virtut del qual no es pot im- pedir la importació massiva d'aquest cereal al país. Per altra banda, el Paraguai, veí de la transgènica Argentina, va haver d'autoritzar els cultius transgènics *a posteriori* un cop es va haver constatat que *de facto*, la contaminació transgènica havia arribat als seus camps ¹⁸.

IV. La necessitat d'un nou marc institucional: la proposta de la Democràcia Inclusiva

Com hem vist, la proliferació dels transgènics està estretament relacionada amb les dinàmiques de l'economia de mercat capital- ista, que estén la mercantilització a cada cop més àmbits de la vida. Així, no té res d'estrany el rumb que segueix la Unió Europea en aquesta matèria: l'extensió de l'agricultura genèticament modifi- cada, lluny de ser una qüestió de (mala) voluntat política o una elecció (equivocada) per part de les elits, deriva directament del funciona- ment estructural de l'actual sistema d'organització socioeconòmic.

Per tant, un món sense transgènics només és possible en la mesura que superem el sistema que fa necessàries i possibles aquest tipus d'aberracions. La tendència a patentar els éssers vius i modificar-los en la seva essència per incrementar el lucre corporatiu no cessarà fins que no es desactivin les seves causes. Això requereix d'un nou moviment polític que no es restringeixi a la protesta, sinó que actuï amb fortalesa i coratge per construir un nou marc institucional on siguin les persones les que controlin democràticament les decisions econòmiques i polítiques que els afecten, com per exemple les deci-

sions sobre les tècniques agrícoles emprades. Però per començar a crear un moviment d'aquest tipus, necessitem visualitzar el tipus de societat que desitgem i com podríem construir-la.

En aquest sentit, la proposta de la Democràcia Inclusiva ofereix una visió realista i desitjable d'un nou marc institucional que elimi- na les causes de les principals patologies del món contemporani que, com la transgènesi, deriven de la concentració de poder inher- ent al sistema de l'economia de mercat capitalista i la “democrà- cia” representativa. La Democràcia Inclusiva (DI) és una proposta d'estructura institucional que inclou a tota la població i a tots els àmbits de la vida col·lectiva en un règim de gestió democràtica, és a dir, de distribució igualitària del poder entre tots els ciutadans. Es tracta de reprendre col·lectivament les regnes de la política i de l'economia per construir una nova forma d'organització social que tingui l'objectiu de satisfier les necessitats de les persones i que permeti la reintegració de la societat amb la Natura ¹⁹, fent desa- parèixer les causes que ens han conduït a l'actual crisi multidimen- sional ²⁰.

El projecte de la DI consisteix en la creació de noves institu- cions i cultura en tots els àmbits de la societat: econòmic, polític, social i ecològic. Així, la **democràcia política** consisteix en la creació d'institucions locals de democràcia directa en la forma d'assemblees ciutadanes que decideixen les qüestions fonamentals que afecten la vida col·lectiva, entre les quals hi ha l'agricultura i l'alimentació. És altament probable que si les persones podem decidir directament quina agricultura volem amb consciència de causa, evitarem aquelles tècniques que tenen efectes nocius sobre la nostra salut i el medi, tècniques que en l'actualitat són les que prevalen perquè estem institucionalment inca- pacitats per controlar les condicions que afec- ten a les nostres vides.

La **democràcia econòmica** consi- steix en la creació d'institucions de propietat col·lectiva dels recursos productius i un control col·lectiu d'aquests per part de les assemblees demòtiques. Així, construint una democràcia inclusiva es revertiria el procés de mercantilització ja que el sistema de mercat es substituïria per un *sistema econòmic demòtic* on els mitjans de producció i els re- cursos naturals, com ara la terra, la ma- quinària i les llavors, serien posseïts i controlats per la ciutadania en favor de l'interès general expressat en les as- semblées municipals i no seria possi- ble la possessió privada que comporta que els interessos parcials passin per damunt de l'interès general.

La **democràcia en l'àmbit social** consisteix en la creació d'institucions d'autogestió als llocs de treball, a les institucions educatives i culturals, etc. que di- rigeixen la seva activitat en con- cordança amb els objectius gene- rals establerts per les assemblees ciutadanes. Així, les empreses, les institucions educatives, els mitjans de comunicació, etc. serien de la comunitat i per a la comunitat i es guiarien per l'interès general

democràticament establert i no per interessos particulars o mercan- tilis, com passa actualment (i el cas dels transgènics n'és un exemple paradigmàtic) ²¹.

L'establiment d'una **democràcia ecològica** passa per la creació d'unes institucions i una cultura que assegurin la reintegració de la societat amb la natura. Això implica una economia local al ser- vei de les persones, que no es basi en el creixement econòmic in- cessant ni en la gestió lucrativa i privada. D'aquesta manera, per exemple, en una DI l'agricultura industrial, química i transgènica basada en monocultius al servei del mercat global, que avui tendeix a imposar-se arreu del món, deixaria de tenir la seva raó de ser, i per contrapartida, probablement apareixerien desenes de raons per impulsar i cuidar l'agricultura biològica, local, diversa i disponible per a tothom. L'establiment d'una nova economia local, juntament amb una nova *paideia* democràtica, possibilitaria el sorgiment d'un nou sistema de valors que no es basaria en la dominació dels éssers humans ni de la natura.

V. Recuperem la sobirania alimentària recuperant la sobirania popular: la transició cap a una Democràcia Inclusiva

Tenint en compte que el sistema de l'economia de mercat capi- talista i la “democràcia” representativa porta dos segles funcionant, ningú s'hauria de fer il·lusions que l'establiment d'una democràcia inclusiva serà un procés ràpid o senzill. Aquest procés està obligat a ser llarg i a implicar un moviment popular enorme estàt al llarg de tot un període històric. Per això, si bé és important tenir uns idees clares sobre el possible funcionament d'una societat alternativa (ev- identment, seran les assemblees del futur les que decidiran quina forma concreta prendrà en cada moment l'organització social) és

també indispensable proposar una estratègia de transició que ens condueixi progressivament a la substitució del marc institucional actual ²².

Així, per una banda, el procés per a l'establiment progressiu d'una democràcia inclusiva requereix en primer lloc la **creació d'un moviment** que:

- Signi conscient** que la crisi multidimensional actual és fruit del sistema socioeconòmic establert i el seu procés de mercan- tilització inherent, que afecta cada cop més àmbits de la vida (educació, salut, cultura, etc.).
- Uneixi** tots aquests grups socials que volen canviar la societat amb una visió comuna del món, un paradigma comú, que vegi la causa última de totes les crisis que afrontem en les actuals estruc- tures que asseguren la concentració de poder en tots els àmbits, així com els sistemes de valors corresponents.
- Proposi** una nova forma d'organització social basada en la re- distribuïció del poder polític, econòmic i social entre els ciutadans, això és, en una veritable democràcia, així com una estratègia de transició que permeti començar a actuar aquí i ara.

Per altra banda, l'estratègia de transició de la DI requereix una conjunció de **diverses tàctiques** que tenen la particularitat de no ser un fi en si mateixes sinó de formar part d'un programa gene- ral que té l'objectiu explícit de substituir l'economia de mercat i la “democràcia” estatista per una democràcia inclusiva.

Així, en el marc de la construcció d'una DI, podem impulsar mesures que ens condueixin progressivament a l'establiment d'una agricultura local, ecològica i lliure de transgènics. Per exemple, amb la creació d'un nou tipus d'empreses, les **empreses demòtiques**, controlades i posseïdes per la ciutadania d'una àrea geogràfica de- terminada i autogestionades pels seus treballadors, que produïrien

bàsicament per al mercat local i amb recursos locals, la utilització de llavors transgènics no tindria raó de ser, ja que aquestes s'han de comprar cada any a corporacions multinacionals i van en detri- ment de la conservació de llavors locals i de l'autonomia dels ag- ricultors.

També, un pas important per establir i multiplicar aquestes empreses demòtiques en un nucli de població pot ser la **presen- tació de la proposta de la DI a les eleccions locals**. Aquest és un mitjà eficaç per difondre massivament un programa a favor d'una democràcia inclusiva i donar l'oportunitat d'iniciar la seva execució immediata a una escala social important ²³. En el cas de l'agricultura i l'alimentació, la presa del poder polític local per part de les assemblees populars podria incentivar un procés de munici- palització de terres i de creació de cooperatives demòtiques de pro- ducció i consum agroecològic. Es podria decidir taxar fortament les corporacions transnacionals que operin al municipi i dedicar els impostos locals a consolidar el sector econòmic demòtic. A més, si som conscients que la problemàtica dels transgènics, com la majoria de problemàtiques actuals, té un abast internacional, és im- portant que totes les comunitats on el moviment de DI hagi pres el poder polític local es confederin en l'àmbit regional, nacional i internacional, en un procés que pugui arribar a substituir progres- sivament l'actual Unió Europea de capitalistes per una Comuni- tat Europea dels pobles i les actuals organitzacions internacionals oligàrquiques per assemblees federals democràtiques on les veus de totes les comunitats es puguin fer sentir a través de delegats revocables ²⁴.

D'altra banda, el moviment de DI podria finançar **equips de recerca i investigació científica** que contras- tessin totes les fal·làcies de la “ciència” que construeix teories i realitza experiments al servei dels interessos de les grans corporacions (biotecnològiques, farmaciè-

tiques, etc.) ja que depèn plenament d'elles. La creació de **mitjans de comunicació demòtics** amb capacitat de difondre massivament a les comunitats una informació lliure d'interessos parcials mercantils és també crucial en aquest procés.

Si bé l'establiment d'institucions econòmiques alterna- tives és una condició imprescindible per possibilitar l'existència d'un marc institucional ecològic, la condició suficient són uns valors de respecte i unió amb la natura, és a dir, un **nou paradigma social** que no vegi la natura com una màquina i els codis genètics com un *Lego* del qual es poden recombinar les peces segons la voluntat humana, sinó que tingui una concepció de la natura i la genètica com un tot complex i interdependent. Aquests nous valors han d'anar evolucionant en paral·lel amb la participació dels ciutadans en les noves institucions demòtiques. La **creació d'institucions educa- tives** democràtiques i no mercantilitzades podria tenir un paper fonamental en aquest procés d'evolució de la consciència.

En conclusió, la construcció d'una forma d'organització social autènticament democràtica i realment ecològica és probablement l'única sortida a la crisi multidimensional actual en la qual s'insereix la problemàtica dels transgènics. No podem deixar el nostre futur en mans d'unes elits privilegiades que monopolitzen el poder polític i econòmic en benefici propi, ni d'unes dinàmiques que persegueix el creixement i la mercantilització es- polien progressivament el planeta i la major part dels seus habitants. La trans- formació social que neces- sitem és a les nostres mans i, com diu Castoriadis,

“la seva realització no depèn de res més que de l'activitat lúcida dels individus i dels pobles, de la seva comprensió, de la seva voluntat, de la seva imaginació”.

- L'any 2007 els cultius transgènics comptaven amb 114,3 milions d'hectàrees arreu de 23 països (12 dels quals són països empobrits). L'any 2006 als Estats Units, el 89% de les plantacions de soja eren transgèniques, així com el 83% del cotó i el 61% del blat. A l'Argentina, actualment, més del 60% de les terres de cultiu estan cobertes pel nou “or verd”, la soja trans- gènica. Per altra banda, Espanya és un dels països de la Unió Europea amb més cultius d'OGM, especialment de blat de moro, (76.000 hectàrees el 2009, el 20% del total de blat cultivat) i aquest país també és el líder euro- peu en l'allotjament de camps experimentals d'OGM a l'aire lliure (alberga pràcticament la meitat dels assajos a l'aire lliure de la UE -un 42%). Font: Amigos de la Tierra www.tierra.org.
- Per una àmplia informació de tots els problemes que impliquen els OGM recomano vivament la lectura del llibre “El Mundo según Mon- santo”, de la periodista Marie Monique Robin o el visionat del documental homònim que podeu trobar en línia.
- Veure per exemple el procés d'aprovació dels OGM als EUA (El Mundo según Monsanto, cap.7), les relacions de l'Agència de Seguretat Alimentària de la UE (EFSA) amb la indústria biotecnològica: http://www.foeurope. org/GMOs/publications/EFSAreport.pdf o l'informe “Las Malas compa- ñias”: http://www.foeurope.org/GMOs/publications/Las_Malas_Compa- ñias.pdf
- Veure per exemple els problemes que estan causant a Amèrica Llatina o a l'Índia (El Mundo según Monsanto, cap.13-14-15)
- Per exemple al Paraguai 100.000 persones són expulsades cada any del camp cap a la ciutat degut a l'avenç de l'agricultura transgènica i la progres- siva concentració de terres. Font: El Mundo según Monsanto, cap.14
- Així, la conseqüència de la introducció de blat de moro OGM a l'Estat Espanyol ha estat la pràctica desaparició del blat de moro ecològic o con- vencional. Per altra banda, a Argentina més de 200.000 hectàrees de bos- primàri desapareixen cada any, degut principalment a l'expansió del cultiu

de soja transgènica. Pel que fa a la toxicitat dels productes químics utilit- zats en els cultius OGM veure per exemple “L'herbicida Monsanto Round- up, que es ven conjuntament amb les llavors de varietats transgèniques, és letal per les cèl·lules humanes” http://www.somloqueSEMBREM.org/index3. php?actual=7&actual2=100 o bé El Mundo según Monsanto, cap.4.

- Nombrosos estudis dels efectes dels transgènics sobre la salut: http:// www.somloqueSEMBREM.org/index.php?id=33&chover=14 . Fins i tot la Comissió Europea ha arribat a admetre en algun moment les incerteses dels aliments OGM. Vegeu James Sturcke“EU commission ‘admitted GM food uncertainty”www.guardian.co.uk, Tuesday 18 April 2006.
- Aquest procés és analitzat amb detall per Karl Polanyi al llibre “La Gran Transformació”.
- Karl Marx, “El Capital”, capítol 24.
- Vandana Shiva ha estat una de les persones que ha denunciat amb més vehemència els problemes de la Revolució Verda. Vegeu per exemple: http://livingheritage.org/green-revolution.htm
- Per saber-ne més vegeu El Mundo según Monsanto, cap.16
- Ibid, pàg. 304
- Veure “WTO rules EU importban illegal ”http://www.nytimes. com/2006/02/07/business/worldbusiness/07iht-gmo.html o també“ US wins WTO backing in war with Europe over GM food http://www.guard- ian.co.uk/science/2006/feb/08/gm_wto
- http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/docs/proposal_en.pdf
- L'article parla de prohibir o restringir provisionalment l'ús i/o la venda d'OGM. Malgrat això, l'article previ és contradiu directament amb aquest en assenyalar que no es pot prohibir, restringir o impedir la posada al mer- cat dels OGM autoritzats.
- Recordem el funcionament més dubtós d'aquest organisme i de les seves relacions amb la indústria biotecnològica: http://www.foeurope. org/GMOs/publications/EFSAreport.pdf
- En aquest sentit els estats poden al·legar per exemple motius socio- econòmics, com ara impossibilitat de garantir la coexistència entre cultius OGM i cultius ecològics o convencionals.
- Per conèixer en detall aquests dos exemples vegeu El Mundo según Monsanto cap.12 i 14
- El projecte polític i la perspectiva teòrica de la Democràcia Inclusiva ha estat extensament desenvolupat en els darrers vint anys principalment per Takis Fotopoulos. Per una exposició detallada vegeu “Hacia una de- mocracia inclusiva- la crisis generalizada de la economía de crecimiento y la necesidad de un nuevo proyecto liberador.” Takis Fotopoulos, 1997) disponible a www.democraciainclusiva.org.
- Una crisi que afecta tots els àmbits de la vida, l'àmbit polític, so- cial, cultural, econòmic, ecològic, ideològic, etc.
- Trobem nombrosos exemples que il·lustren la influència de la indústria biotecnològica en diversos camps socials: en l'àmbit dels mitjans de comunicació podem observar com el finançament de la revista Nature depèn fonamentalment dels anuncis pagats per grans empreses o com l'any 1998 la revista The Ecologist va tenir molts problemes per imprimir i distribuir un número dedicat a la multinacional Monsanto. Per altra banda, investigadors com Arpad Pusztai han estat víctimes d'un linxament mediàtic, científic i acadèmic en fer sortir a la llum un estudi que qües- tionava la seguretat d'unes patates OGM. Vegeu El Mundo según Monsanto cap. 8 i 9.
- En aquest article fem algunes pinzellades sobre l'estratègia de transició proposada per assolir una DI, particularment d'allò que resulta rellevant en l'àmbit de l'alimentació i l'agricultura. Per una descripció àmplia i global de l'estratègia proposada, vegeu el capítol 7 del llibre “Hacia una democracia inclusiva” o bé l'article “Estratègies de transició i el projecte de la DI” que podeu trobar a www.democraciainclusiva.org/txt/estrat.pdf
- La presentació del programa de DI no es fa com a part d'un partit polític convencional sinó d'un moviment que té l'objectiu de dissoldre el poder local concentrat i passar la gestió municipal a les assem- blees de ciutadans.
- Per una explicació detallada de l'organització confederal, veure “Hacia una Democracia Inclusiva” cap 6.

